

bilješka o spisateljici

JULIJANA MATANOVIĆ, AUTORICA KNJIGA 'ZAŠTO SAM VAM LAGALA' I 'BILJEŠKA O PISCU', DOCENTICA JE NA KATEDRI ZA NOVIJU HRVATSKU KNJIŽEVNOST FILOZOFSKOG FAKULTETA U ZAGREBU. NEDAVNO SE, NAKON DVADESET I JEDNOG MJESECA IZBIVANJA, VRATILA NA POSAO. NE VOLI SE PREDSTAVLJATI KAO SPISATELJICA JER ZA NJU BITI PISAC ZNAČI NEŠTO JAKO KRUPNO PA MISLI DA BI TREBALA NAPISATI JOŠ NEKOLIKO KNJIGA DA BI SE MOGLA TAKO PREDSTAVLJATI. U ZADNJIH JEDANAEST MJESECI VOLI SE PREDSTAVLJATI I KAO MAGDALENINA MAMA.

Dugo Vas nema na književnoj sceni. Spremate li možda zadnji dio trilogije? Ima li bilješke nakon 'Bilješke o piscu'?

Dugo vremena bila sam koncentrirana samo na jednu temu, svoju životnu priču. Predugo sam prije toga živjela u prostoru literature i morala sam si priuštiti nešto što je opipljiv život kao takav. U vrijeme trudnoće čitala sam samo lijepu literaturu i napisala nekoliko pogovora za knjige. Pišem bilješke za Magdalenu, dnevnik iz njezine perspektive. Imam neke bilješke i za budući roman koji bi se trebao naslanjati na moju 'Bilješku o piscu'. Mišljenja sam da svaki pisac čitav život piše jednu te istu knjigu, da namjerno seli neke osjećaje i motive iz jedne u drugu i zbog toga se i moja 'Bilješka o piscu' u nekim motivima naslanjala na prvu knjigu 'Zašto sam vam lagala'. Ova bi nova knjiga na neki način trebala biti replika na pojedine stvari koje su pratile 'Bilješku o piscu'. Kad će to biti, ne znam, zbog toga što meni za pisanje proze trebaju neki, uvjetno rečeno, posebni uvjeti. Ovih dana će se pojaviti jedna zgodna knjižica, 'Hrvatski pisci o pisanju', u kojoj pisci priznaju što im sve treba da bi pisali. Ja uvijek pišem u jednoj zelenoj pidžami koju imam samo za tu prigodu. Spremljena je u ladicu od završetka 'Bilješke o piscu' i bojim se pogledati ima li na njoj oštećenja od moljaca. No lako je uzeti pidžamu, imala rupice ili ne, pored toga trebalo bi mi nekakvo veće vrijeme. Kad pišem duži tekst, 'ufuravam se' u život svojih junaka, rušim granice između jednog i drugog svijeta, nisam baš za svakodnevnu komunikaciju. Ustajem ujutro, isključujem telefon, ne idem po kruh i mlijeko nego pišem prozu i pijem bijelu kavu. U novim okolnostima to više i nije tako lako. No sada kao da nekako drukčije poštujem vrijeme. U skladu s tim, vjerujem da ću, sad kad ću imati jedan sat za pisanje, i promijeniti prijašnje navike.

Kako pišete, imate li unaprijed složenu priču ili kuda Vas riječi poneseu?

Nikad unaprijed ne znam ni temu ni razradu likova. Divim se piscima koji unaprijed znaju kompoziciju, ali mislim da onda nema toliko veselja kao kad sjedneš pred računalo i ne znaš što će iza kojeg poglavlja slijediti. Bitno je da su stanice mog tijela napunjene osjećajem, ili tuge ili radosti, da sam temu zaslužila. I to jednostavno moram ispustiti iz sebe. Osjećam se u to vrijeme kao prijenosni zupčanik, kao netko tko kroz računalo ili papir mora priču prenijeti, proizvesti je, da bi je ponudio drugom na pamćenje. Voljela bih kad bih sad mogla sjesti i to raditi. Da zadovoljim tu svoju potrebu, napisat ću nekoliko kraćih tekstova. Evo, jutros sam završila pisanje priče u koju sam ponovno unijela nelažljive emocije.

Kojoj publici se obraćate, zamišljate li tko čita Vaše knjige?

Uvijek mi se čini da se piše samo za jednog čitatelja. Imam sliku priče pred očima i onda samo tu sliku 'skidam'. Stvarate te slike za neke oči ili kroz tekst govorite ono što netko nije želio čuti. S druge

strane, mislim da ste uspješan pisac kada se drugi u vašem tekstu prepoznaju. Možda to ne bih smjela reći jer me krasi kvalifikativ književne znanstvenice, ma što to značilo, ali kako godine prolaze, sve mi se više čini da jedini smisao književnosti i umjetnosti leži u tom čarobnom prepoznavanju. Imam tu sreću da mi se čitateljice povjeravaju, pišu mi pisma, uspjela sam ostvariti tu komunikaciju.

Kakvi su bili muški komentari na 'Bilješku o piscu' s obzirom da se radi o jednoj atipičnoj ljubavnoj priči, pogledu na ljubavni trokut iz kuta ljubavnice?

Ja sam 'Bilješci' puno sklonija nego prvoj knjizi. Jasno mi je da je nekim mladim čitateljicama taj roman pomalo odbojan jer je pretužan i jer nekakva žena tamo čeka odluku muškarca 18 godina. Kad imaš 25, onda ti je 18 gotovo cijeli tvoj život i to im je nerazumljivo. Kako su muškarci primili? Ne znam koliko ih je pročitao. Problem je tog romana što nitko ne želi biti nitko. Ne želiš biti žena pored koje muž ima još nekoga niz godina, ne želiš biti druga žena zbog koje se netko neće odlučiti postati heroj, na kraju ni taj muškarac koji je prikazan tako slabo. Nema ni jednog lika s kojim biste se htjeli poistovjetiti, a priča je koja se može dogoditi svakome. Nedavno mi je jedan muškarac, svećenik, rekao da mu je to krasan roman. Možda se njemu toliko i svidio jer se nije imao potrebu ni sa kim poistovjećivati.

Čini mi se da 'Bilješka', što se više čita, otkriva nešto što nisi vidio prošli put. Toliko je u njoj tih detalja. Bitno mi je bilo pokazati da se stvari doista razumiju kad su napisane. Mene je u 'Bilješci' zanimalo taj muškarac koji je slab, koji stvari razumije tek kad ih doživi u tekstu, trebao mi je taj drugi dio knjige da on pročita stvari i tek tad vidi što nije vidio. Koja je to razlika između teksta koji je napisan, između književnosti same, i nečeg što se doista dogodilo? Uzmimo primjerice Anu Karenjinu kao lik nad čijom sudbinom žene plaču, a pokušajte zamisliti da imate Anu Karenjinu kao susjedu. Nad istom tom sudbinom, nad pričom žene koja zanemaruje svog sina i ima ljubavnika i relativno pristojnog muža, neće se liti suze nego će se tračati uz popodneve kave.

Je li Vas ikad uplašila, dok ste pisali

'Bilješku', razina banalnog prepoznavanja?

Možda bi u tom romanu bilo još više mene da se nisam bojala baš te razine banalnog prepoznavanja. 'Bilješka o piscu' je, sad ću to reći iako to ne govorim često i govorim nerado, mojim 'plaćanjem' i osjećajima puno više biografija nego što je to 'Zašto sam vam lagala', koja ima puno više fikcije u emocionalnom nego 'Bilješka'. Ali kad se prvi put u literaturi javite s autobiografijom, ljudi će sve poslije čitati kao vašu autobiografiju. Kao da

smo zaboravili da je prvo lice jednine nekakav oblik pripovijedanja koji ne mora svaki put biti autobiografski. A ja u svoju autobiografiju vjerujem onoliko koliko vjerujem da je autobiografija cijela književnost. Ne vjerujem piscima koji kažu da se ne piše iz života. Iz čega se drugog piše ako ne iz života? Nije život samo ono što ti se dogodilo, život je i ono što si pročitao, što si 'skinuo' iz tuđih života. Život su i sami osjećaji koje unosimo u tekst.

Kolika je snaga žene na ovim prostorima ovog trenutka?

Ja imam imidž konzervativne osobe iako nikako ne mogu razumjeti zbog čega me to prati. Moja građanska biografija nikako se ne uklapa u konzervativizam, iako još uvijek imam ideju ognjišta kao takvog. Nikad se ne bih odrekla svojih ženskih kvalifikativa. Postoji ljepota žene i ljepota ženskog poslanja i ja je nikad ne bih mijenjala za muško, a to što sam se sad izborila da budem sve u jednoj osobi, to je moj izbor i moja sudbina. Ali ne bih imala ništa protiv kada bi iznad mojih leđa stajao muškarac kojeg bih ja osjećala kao hrast u čijoj bih se sjeni osjećala ugodno i s kojim bi mi

po nekakvom rasporedu stvari bili prepušteni ženski poslovi. Ispada da je danas literatura osjećajnosti jednako literatura konzervativizma.

Koliko još ima Slavonije iz Vaših knjiga i koliko ste vezani za nju?

Slavonije ima dosta. Slavonija je prostor koji mi je prvo bio nametnut jer sam tamo došla s tri godine, to je u 'Laganju' točno. Došla sam privremeno i ostala. Slavonija, a pogotovo Osijek, trajno su zabilježeni u mom srcu... Tijekom trudnoće imala sam slike kako ću šetati sa svojim budućim djetetom i uvijek je to bilo u Osijeku. U rano proleće osjećam gotovo fizičku bol za Osijekom.

Kakav je Vaš stav prema takozvanoj lakšoj literaturi?

Kod nas je primjer literature tog tipa Arijana Čulina koja je meni vrlo draga i koja je prodala 28000 primjeraka, što se dosta prešućuje, ali nije dobila nijednu ozbiljniju kritiku jer je takav taj naš hrvatski, pomalo kolonijalni mentalitet. Vjerujem da bi joj, da je nekakva strana autorica, svi bili naklonjeniji. Da bi jedna književnost bila kompletna, mora imati sve žanrove. To uvijek studentima govorim na prvom satu. Povijest književnosti ili bilo koje umjetnosti možemo usporediti s jelovnikom. Da bismo bili zdravi, u svoj organizam trebamo unijeti to, to i to. Da bi jedna književnost bila zdrava, ona mora imati sve žanrove i različite generacije. Ali između toga mora postojati tolerancija. 'Krimić' možete voljeti ili ne, ali znate koji je krimić loše, a koji dobro napisan. Isto tako možete ne voljeti varivo od kelja, ali možete prepoznati koje je dobro, a koje loše pripravljeno. Kod nas nema te tolerancije za postojanje različitih književnih vrsta. Ja čitam sve, zbog toga što mislim da je pošteno čitati sve kolege.

Koga biste preporučili za čitanje od trenutno aktualne hrvatske književne scene?

Mislim da hrvatska književnost nikada nije bila tako šarolika kao danas. Različite generacije, različiti ljudi, od sentimentalne povijesne proze do nekakve stvarnosne proze koju njeguje mlađa generacija. Što bih izdvojila? Mislim da treba izdvojiti 'Topli zrak' Davora Slamniga za koji je dobio nagradu Jutarnjeg lista. Spomenula bih svakako iz te generacije Roberta Perišića i meni dragu prozu Miljenka Jergovića, njegov novi roman 'Buick Rivera'. To je roman koji pogađa moj senzibilitet. U isto vrijeme itekako volim Fabriovog 'Trimerona'. I to je situacija koja je pomalo nelagodna na našoj književnoj sceni - da vam nitko ne vjeruje kad kažete da u isto vrijeme volite Jergovićevu 'Mamu Leone' i Fabriovog 'Trimerona' i da se nećete odreći romana 'Psi u trgovištu' Aralice iz rane faze. Onda će vam reći - odlučite se. Ja se ne želim odlučiti.

Jeste li ikad razmišljali o pisanju filmskog scenarija?

Imam jednu dragu prijateljicu koja radi kao *make up* artistica i koja mi stalno nosi scenarije uvjeravajući me da bih ih trebala pisati. Razmišljala sam, svakako, ali čini mi se da i sad već pokrивam previše područja - pišem književnu kritiku, bavim se književnom znanosti i književnom poviješću, svakako i dalje želim pisati svoju vlastitu prozu i uređivati tuđe knjige. Mislim da ne bih trebala ulaziti još u jedan dodatni svijet.

Međutim, to je doista ekskluzivno i prvi put to govorim, za ljetu pripremam jednu monodramu za Ivu Gregurevića. To su još uvijek dogovori, ali mislim da će to ići. Eto, sad ću morati pisati u prvom licu kao muškarac.